

**Alexandru ZOSIM,**

doctor în drept, conferențiar universitar

al Catedrei drept penal a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

### **PROVOCAREA INFRAȚIUNII – DELIMITARE DE ACTIVITATEA OPERATIVĂ DE INVESTIGAȚII**

Una dintre problemele acute ale dreptului penal o constituie aceea a răspunderii penale pentru provocarea infracțiunii. Menționăm că această problemă nu este doar una de drept național, dar are și un caracter internațional. Diverse organizații internaționale încearcă să determine limitele aplicării metodelor provocatoare la descoperirea infracțiunilor, precum și elaborează metode de contracarare a provocării infracțiunilor de către organele de ocrotire a dreptului. Această poziție este reflectată și actele normative ale ONU. Legislația penală a mai multor țări străine conține norme despre provocare, stabilind în legislație problematica răspunderii pentru provocarea infracțiunilor.

Un mare interes în acest context îl prezintă cazul „Vanian împotriva Federației Ruse” examinat la CEDO. Grigorii Vanian a fost condamnat la Moscova la 7 ani de privațiune de libertate pentru procurare și păstrare ilegală a substanțelor narcotice în scop de înstrăinare în proporții deosebit de mari. Martori principali în proces au figurat colaboratorii MAI. Pe caz s-a constatat că pentru efectuarea achiziției de control ei au convins-o pe o cunoscută a inculpatului ca ea să-l roage pe Vanian să-i procure heroină. Bărbatul a căzut de acord și în momentul în care i-a transmis drogul și a primit banii a fost imediat reținut.

CEDO a ajuns la concluzia că „dacă infracțiunea se presupune a fi provocată de către agenții secreți, și nu sunt temeieri de a presupune că ea ar fi comisă fără un astfel de amestec, atunci aceste acțiuni nu constituie activitate a agentului și reprezintă instigare la infracțiune. Un astfel de amestec, precum și utilizarea lui în procesul penal pot dăuna principiului echității al justiției”.

În pofida faptului dat, legislația națională contemporană nu conține norme care ar permite soluționarea problemei date, iar organele de ocrotire a dreptului nu sunt instruite adecvat în vederea neadmiterii provocării infracțiunilor în procesul executării activităților sale, inclusiv în cadrul realizării măsurilor operative de investigație. Evident, cauza principală a lipsei unei reglementări legislative în sfera aprecierii corecte a acțiunilor de provocare se datorează lipsei soluțiilor de definire, clasificare și calificare a infracțiunilor de provocare în știința dreptului penal.

Atenționăm că în teoria dreptului penal este dominantă poziția conform căreia acțiunile provocatoare ale persoanei cu funcție de răspundere urmează a fi apreciate drept instigare la infracțiune și calificate în concurs cu abuzul de serviciu,

întrucât pentru săvârșirea acțiunilor de provocare ea își utilizează atribuțiile de serviciu contrar intereselor de serviciu și, astfel, cauzează o daună esențială intereselor protejate de lege. (de ex.: *Курс советского уголовного права*, т. VI. М., 1971, с. 84-85).

Luând în considerare că Legea cu privire la activitatea operativă de investigații a RM prevede o astfel de măsură operativă de investigație precum experimentul operativ, fapt ce a trezit discuții vizavi de faptul că aplicarea ei trece deseori în provocare de infracțiune, cauzând daune esențiale drepturilor și libertăților persoanei, precum și relațiilor sociale apărute de legea penală, propunem următoarele temeuri de delimitare a provocării de măsurile operative de investigație:

– în procesul provocării lipsesc temeiurile pentru realizarea măsurilor operative de investigație prevăzute la art.7 al Legii cu privire la activitatea operativă de investigații a RM;

– în procesul realizării experimentului operativ inițiativa comiterii infracțiunii nu trebuie să parvină de la colaboratorii organelor de ocrotire a dreptului, în caz contrar acțiunile lor pot fi apreciate ca provocare;

– scopul experimentului operativ îl constituie confirmarea datelor acumulate vizând pregătirea, săvârșirea sau infracțiunea comisă și tragerea persoanelor vinovate la răspundere penală.

Investigarea fenomenului respectiv ne permite să formulăm următoarele propuneri și sub aspectul penal al problemei:

1. Noțiunea provocării infracțiunii – acțiuni provocatoare intenționate unilaterale ale persoanei îndreptate spre determinarea altei persoane de a comite infracțiunea provocată cu scopul demascării ei pentru tragerea ulterioară la răspundere penală pentru fapta săvârșită. În același timp, provocarea infracțiunii se deosebește de instigare la infracțiune și nu constituie participare penală.

2. Noțiunea de provocare impusă de situație – nu constituie infracțiune cauzarea de prejudiciu în urma efectuării măsurilor provocatoare necesare pentru înlăturarea unui pericol pentru valorile apărute de legea penală, dacă acesta nu putea fi evitat altfel cu condiția respectării de către subiect a îndatoririlor sale de serviciu sau obștești.

3. Se propune următoarea clasificare a provocărilor de infracțiuni:

– provocare ce formează componentă de infracțiune;

– provocare necesară în calitate de măsură care înlătură caracterul penal al faptei;

– provocarea în calitate de circumstanță atenuantă.

4. Poate fi provocată orișice infracțiune intenționată, de aceea propunem introducerea în Partea Specială a CP RM a unei norme care ar prevedea răspunderea penală pentru provocarea de infracțiune:

„Art. Provocarea infracțiunii

Provocarea infracțiunii, adică acțiunile provocatoare intenționate unilaterale ale persoanei comise din interese personale și îndreptate spre determinarea altei persoane de a comite infracțiunea provocată cu scopul demascării ei pentru tragerea ulterioară la răspundere penală pentru fapta săvârșită

se pedepesc...

Acțiunile prevăzute la alin. (1) ale prezentului articol comise de către o persoană cu utilizarea atribuțiilor de serviciu se pedepsesc...”

5. Utilizarea provocării poate fi impusă de situație și, astfel, să excludă caracterul penal al faptei, ceea ce ne permite să propunem introducerea în Partea Generală a CP RM a normei cu conținut respectiv în următoarea redacție:

„Art. Provocarea impusă de situație

Nu constituie infracțiune cauzarea de prejudiciu în urma efectuării măsurilor provocatoare necesare pentru înlăturarea unui pericol pentru valorile apărute de legea penală, dacă acesta nu putea fi evitat altfel cu condiția respectării de către subiect a îndatoririlor sale de serviciu sau obștești.

Persoana urmează a fi supusă răspunderii penale pentru cauzarea de prejudiciu în urma acțiunilor de provocare a infracțiunii care nu corespund vădit pericolului pe care îl prezenta persoana provocată în situația în care valorilor indicate le-a fost cauzat un prejudiciu egal sau mai mare decât cel evitat”.

6. Provocarea poate fi apreciată drept o circumstanță atenuantă la individualizarea pedepsei aplicate persoanei ce a comis infracțiunea, de aceea propunem ca ea să fie introdusă în lista circumstanțelor atenuante prevăzute la alin. (1) art.76 CP RM.